

Аналітична записка М1/2014

Міграційна політика в Україні: формування, зміст, відповідність сучасним вимогам

Олена Малиновська

Резюме

Міграційна політика та законодавство України останнім часом були удосконалено. Разом з тим, як свідчить хронологія змін, а також зміст деяких новоприйнятих документів, це відбулося не стільки завдяки усвідомленню владою та суспільством значення міграційних процесів для розвитку країни, скільки внаслідок реалізації Плану дій з лібералізації візового режиму, наданого Україні ЄС у листопаді 2010 р. Саме цей План дій став потужним зовнішнім чинником реформ управління міграціями. Водночас усвідомлення необхідності розробки та впровадження активної політики в сфері міграції поступово зростає, що головним чином відбувається під тиском громадянського суспільства, передовсім організацій мігрантів.

Аналітичну записку було підготовлено в рамках проекту «Міграція з України після скасування візового режиму з ЄС», який виконує Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та Міжнародного вишеградського фонду.

Автор:

Олена Малиновська, доктор наук з державного управління, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень

Представлені в цій роботі висновки і рекомендації належать автору роботи і можуть не відповідати позиціям Міжнародного фонду «Відродження», Міжнародного вишеградського фонду та Інституту економічних досліджень і політичних консультацій.

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Початковий етап формування міграційної політики України	4
3. Сучасний розвиток міграційної політики.....	5
4. Інституційна реформа.....	6
5. Удосконалення управління міграціями як складова євроінтеграційних заходів.....	7
6. Якісні зміни чи формальне виконання «домашнього завдання»?.....	8
7. Міграційна політика в політичному дискурсі	10
8. Міграційна політика та громадянське суспільство	11
9. Розробка законопроекту про зовнішню трудову міграцію	12
10. Висновки та рекомендації.....	12
ДОДАТОК 1: Зміст законодавчих нововведень.....	15
<i>Правовий статус іноземців.....</i>	<i>15</i>
<i>Політика щодо біженців.....</i>	<i>15</i>
<i>Демографічний реєстр.....</i>	<i>15</i>
<i>Питання трудової міграції.....</i>	<i>16</i>

1. Вступ

В умовах стрімкої активізації міжнародної мобільності населення України, що відбувається в руслі закономірного для доби глобалізації наростання світових міграцій, зростає значення регулювання міграційних процесів, надання їм організованого, безпечного та неконфліктного характеру. Адекватна міграційна політика необхідна, з одного боку, для мінімізації обумовлених міграцією ризиків, а, з другого, - для використання значного позитивного потенціалу міграції в інтересах розвитку. До цього треба додати, що спроможність національних урядів належним чином регулювати міграційні переміщення є передумовою успішного міжнародного співробітництва, без якого управління міграціями, як багатостороннім процесом, неможливе. Попри це, незважаючи на помітний прогрес у сфері розвитку міграційної політики України, що спостерігається останніми роками, чіткого, цілеспрямованого, комплексного регулювання міграціями все ще бракує.

У роботі розглянуто хід удосконалення міграційної політики України, проаналізовано останні законодавчі нововведення, вказано на проблемні питання та запропоновано можливі шляхи їх розв'язання.

2. Початковий етап формування міграційної політики України

Формування міграційної політики України почалося після здобуття країною незалежності в складних умовах перехідного періоду та за відсутності досвіду, кадрів, ресурсів. Гарантії прав на свободу пересування та вибір місця проживання, вільний виїзд та повернення до країни, захист громадян з боку держави під час їхнього тимчасового перебування за кордоном, а також недискримінація іноземців, можливість в рамках закону набути притулок в Україні були закріплені в Конституції. Процедури реалізації цих прав деталізовані в низці законів, які забезпечили повернення та відновлення громадянства депортованими та репресованими за тоталітарного режиму, вільний перетин громадянами кордонів країни, надання захисту біженцям тощо. Відповідно склалися основні напрями міграційної політики держави, актуальні й понині. Вони полягають у сприянні репатріації осіб, в т.ч. депортованих за національною ознакою, наданні захисту біженців, регулюванні імміграції іноземців, у т.ч. запобіганні нелегальній міграції, захисті прав та інтересів громадян, працевлаштованих за кордоном.

У перший період державотворення, коли міграційна політика формувалася в рамках загального курсу на демократизацію суспільного життя її цілі були ясні й зрозумілі. Коли на рубежі віків їх було в основному досягнуто, постало питання щодо стратегічного напрямку подальшого розвитку політики держави в сфері міграції. Неодноразово впродовж кількох років на розгляд Верховної Ради України виносилися різні варіанти законопроектів, якими робили спроби визначити основні засади міграційної політики. Однак жоден з них не був підтриманий, що означало, що ні влада, ні суспільство не сформували достатньо чітких завдань в сфері міграції, не досягли консенсусу в їх розумінні.

Цей невтішний висновок підтвердила Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), яка двічі, в 2007 і в 2008 рр., розглядала питання міграційної політики та її удосконалення. Як зазначалося у рішенні РНБО, міграційна політика держави залишалася концептуально невизначеною; її принципи, стратегічні завдання, поточні цілі, стандарти захисту прав людини відсутні¹. Прогресу у вирішенні питання щодо стратегічних напрямів міграційної політики заважало, крім іншого, тогочасне протистояння гілок влади, взаємне блокування парламентом, Президентом та Кабінетом Міністрів будь-яких ініціатив, не лише у сфері міграції.

¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року «Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності». Указ Президента України № 657 від 20 липня 2007 р. [Електронний ресурс]. -<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/657/2007>

3. Сучасний розвиток міграційної політики

Чергові вибори, а згодом й відновлення широких повноважень Президента країни, обмежених конституційними змінами 2004 р., створили умови для більш оперативного прийняття рішень. Уже в грудні 2010 р. в ході адміністративної реформи створено Державну міграційну службу (ДМС)², тобто спеціальний орган виконавчої влади, покликаний реалізовувати державну міграційну політику. У травні 2011 р. Указом Президента країни затверджено Концепцію державної міграційної політики України³, а згодом і План заходів з її реалізації (див. Розділ 5)⁴.

У тому ж 2011 р. парламент схвалив нові редакції законів «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»⁵ та «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту»⁶. У липні 2012 р. було прийнято нову редакцію Закону України «Про зайнятість населення»⁷, низка положень якого стосується регулювання трудової міграції, а у жовтні 2012 р. - закон «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»⁸, яким, крім іншого, встановлено документи для виїзду українців за кордон та перебування іноземців на території України, а також порядок їх видачі. На виконання Плану заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики Мінсоцполітики України розроблено законопроект «Про зовнішню трудову міграцію», який станом на листопад 2013 р. подано для узгодження заінтересованими міністерствами та відомствами.

У червні 2011 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено План заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011-2015 роки.⁹ А в серпні 2012 р. Уряд схвалив План заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року¹⁰, чим вперше українська нормативно-правова база поповнилася документами, які стосуються питань інтеграції мігрантів.

Така активізація законотворчості у сфері міграції очевидно є позитивною. Проте уваги варті не стільки кількісний, скільки якісний аспект нововведень. Адже правового закріплення набула низка практичних напрацювань, до законодавства було введено норми, які тривалий час обговорювалися і необхідність яких була очевидною.

² Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади. Указ Президента України від 10 грудня 2010 р. № 1085/2010 [Електронний ресурс]. - <http://www.president.gov.ua/ru/documents/12584.html>

³ Про Концепцію Державної міграційної політики. Указ Президента України № 622/2011 від 30.05.2011 [Електронний ресурс] - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>

⁴ План заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики. Затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 р. N 1058-р [Електронний ресурс] - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-2011-%D1%80>

⁵ Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України [Електронний ресурс] - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

⁶ Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Закон України [Електронний ресурс]. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

⁷ Про зайнятість населення. Закон України [Електронний ресурс]. - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

⁸ Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус. Закон України [Електронний ресурс]. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>

⁹ Про затвердження плану заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011-2015 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 червня 2011 р. N 653-р [Електронний ресурс]. - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/653-2011-%D1%80>

¹⁰ Про затвердження плану заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 605-р [Електронний ресурс]. - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/605-2012-%D1%80>

4. Інституційна реформа

Як свідчить перебіг подій останнього десятиліття, пов'язаних з формуванням міграційної політики України, невирішеність багатьох законодавчих проблем великою мірою була наслідком відсутності належних управлінських структур, здатних розробляти та лобіювати просування відповідних законопроектів, формувати громадську думку, забезпечувати координацію діяльності центральних та місцевих органів влади в міграційній сфері, співпрацю з громадянським суспільством. Про створення єдиного органу виконавчої влади з регулювання міграційних процесів дискутувалося в Україні роками, проте рішення не приймалося.

Лише в грудні 2010 р. Президентом України було підписано Указ, відповідно до якого створювалася Державна міграційна служба України. Вона перебрала на себе функції з питань громадянства, міграції та реєстрації фізичних осіб, які виконувалися Міністерством внутрішніх справ, а також у сфері захисту біженців, що належали Державному комітету у справах національностей та релігій, ліквідованому в ході адміністративної реформи.

У квітні 2011 р. було затверджено Положення про Державну міграційну службу¹¹, відповідно до якого її основні завдання полягають у такому: 1) надання послуг у сферах громадянства, реєстрації місця проживання та документування фізичних осіб; 2) робота з іноземцями та особами без громадянства, а саме оформлення та видача дозволів на імміграцію в Україну, посвідок на постійне та тимчасове проживання, запрошень для отримання української візи, прийняття рішень про видворення, притягнення до адміністративної відповідальності порушників правил перебування в державі тощо; 3) робота з шукачами притулку, розгляд заяв щодо надання статусу біженця, а також інтеграція біженців в українське суспільство; 4) контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції, моніторинг міграційної ситуації, здійснення заходів щодо запобігання та протидії нелегальній міграції.

Для забезпечення реалізації цих функцій у червні 2011 р. Урядом схвалено рішення щодо утворення 27-ми територіальних органів міграційної служби (управлінь). ДМС передано пункти тимчасового розміщення біженців, що належали Держкомнацрелігій, а також пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні і підлягають видворенню за межі держави, що раніше перебували у віданні МВС¹².

На цьому реформування органів державного управління у сфері міграції не завершилося. Оскільки функції з управління трудовою міграцією громадян за кордон Державній міграційній службі передані не були, хоча потреба у посиленні регуляторної діяльності в цій сфері не викликала сумнівів, відповідно до нового Закону України «Про зайнятість населення» функції з реалізації державної політики у сфері трудової міграції було покладено на Державну службу зайнятості. Відповідно до Положення про цей орган¹³, Служба видає роботодавцям дозволи на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, веде облік таких дозволів; здійснює ліцензування діяльності посередництва у працевлаштуванні за кордоном та контроль за додержанням суб'єктами господарювання відповідних ліцензійних умов; сприяє адаптації на ринку праці громадян України, що повертаються з-за кордону; бере участь у здійсненні міжнародного співробітництва для розв'язання проблем трудової міграції, у підготовці відповідних міжнародних договорів України та виконанні зобов'язань України, які з них випливають.

¹¹ Питання Державної міграційної служби України. Указ Президента України від 06.04.2011 № 405/2011 [Електронний ресурс]. - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/405/2011>

¹² Ковальчук М.М. Державна міграційна служба. Етапи створення та перспективи розвитку // Міграція. Інформаційно-аналітична щомісячна газета. – листопад 2012. - № 129.

¹³ Про Державну службу зайнятості України. Указ Президента України від 16.01.2013 № 19/2013 [Електронний ресурс]. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/19/2013>

5. Удосконалення управління міграціями як складова євроінтеграційних заходів

Хронологія прийняття важливих нововведень, що безуспішно дискутувалися роками, дає підстави припустити, що основний спонукальний мотив таких дій був обумовлений зовнішнім чинником. Адже реформування міграційної сфери помітно активізувалося лише після того, як на саміті Україна-ЄС у листопаді 2010 р. Україні було надано План дій з лібералізації візового режиму¹⁴.

Спеціалісти та громадськість передовсім пов'язували з виконанням Плану дій прийняття Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», який передбачає введення для українців так званих «біометричних паспортів», що є обов'язковою умовою безвізового в'їзду на територію Євросоюзу. Проте регулюванню міграції у Плані присвячено багато й інших позицій. Зокрема, його другий розділ включає підрозділи «Управління міграцією» та «Політика притулку». До міграційної проблематики можна віднести також низку пунктів четвертого розділу, присвяченого фундаментальним правам, зокрема, стосовно свободи пересування в межах України та боротьби з дискримінацією.

На першому етапі виконання Плану дій з лібералізації візового режиму було передбачено «схвалення національної стратегії управління міграцією», що й було реалізовано затвердженням Президентом Концепції державної міграційної політики України.

План дій також націлював Україну на створення ефективної інституційної структури з управління міграціями, чому, вочевидь, великою мірою завдячує своїм створенням Державна міграційна служба.

У Плані також зверталася увага на необхідність удосконалення правил в'їзду і перебування іммігрантів, боротьбу з нелегальною міграцією, включаючи процедури повернення, права осіб, які підлягають поверненню, умови їх утримання тощо. Відповіддю на цю вимогу було прийняття нової редакції Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Складовою Плану дій була розробка політичних засад та законодавства щодо притулку у відповідності з міжнародно-правовими стандартами та стандартами ЄС. Донедавна одна з найбільших прогалин в законодавстві України про біженців полягала у тому, що в ньому не було передбачено надання додаткових, не передбачених Конвенцією ООН 1951 р. форм захисту, які застосовуються в країнах Європи у відповідності до Європейської конвенції про права і основоположні свободи людини, і які надаються особам, що стикаються на батьківщині із серйозною небезпекою внаслідок збройного конфлікту чи масових порушень прав людини, наражаються у разі повернення на ризик смертної кари, тортур, негуманного або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Ця ситуація була виправлена завдяки прийняттю Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту».

Якщо зміни законодавства про іноземців та про біженців тривалий час обговорювалися в рамках урядових структур, представництв міжнародних організацій та в експертному середовищі, розроблялися відповідні законопроекти, то вимога Плану дій з лібералізації візового режиму щодо запровадження заходів з реінтеграції громадян України, які повертаються, виглядала певною новелою, досі у вітчизняному законодавстві відсутньою. Таким чином, завдяки реалізації Плану не лише було вирішено законодавчі проблеми, потребу в розв'язанні яких добре усвідомлено, а й почато обговорення питань, які раніше в законодавчому контексті практично не порушувалися.

¹⁴ Безвізовий діалог між Україною та ЄС. План дій з лібералізації візового режиму [Електронний ресурс]. - http://www.kmu.gov.ua/document/244813925/План%20д_й%20щодо%20л_берал_зац_%20С%20в_зового%20режиму%20для%20Укра_ни.pdf

На жаль, зміст Плану заходів з інтеграції мігрантів в українське суспільство, затвердженого Урядом, достатньо вузький - він містить усього шість пунктів, де українські мігранти-повертанці згадуються лише двічі (інші пункти присвячено іммігрантам та біженцям, тобто іноземцям). Зокрема, Планом передбачено розробку методичних рекомендацій щодо надання працівниками державної служби зайнятості допомоги у працевлаштуванні, професійній підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації українських мігрантів, які повернулися в Україну, а також забезпечення інформування українських мігрантів, які повернулися (в тому числі з використанням Інтернету) з питань зайнятості, провадження підприємницької діяльності, соціального забезпечення та охорони здоров'я, надання їм психологічної допомоги. Таким чином, заходи з реінтеграції повертанців, відповідно до зазначеного документу, обмежуються, власне, сферою інформації та консультацій.

Дещо практичнішим кроком у напрямку сприяння реінтеграції працівників-мігрантів, які повертаються в Україну, виглядає розробка у відповідності до норм нового Закону України «Про зайнятість населення» механізму визнання кваліфікації, набутої під час роботи¹⁵. Він адресований не лише мігрантам, однак може використовуватися особами, які працювали за кордоном, набули там певного виробничого досвіду, хоча й не отримали документальних підтверджень свого кваліфікаційного рівня, причому, як громадянами України, так і іноземцями, які мають дозвіл на проживання в Україні, набули статус біженця чи додатковий захист.

На удосконалення міграційної політики України було спрямовано й завдання Плану дій з лібералізації візового режиму щодо запровадження моніторингу міграційних потоків, як легальних, так і нелегальних, який має забезпечити надійну і постійно оновлювану інформацію про стан речей, необхідну для прийняття управлінських рішень. У перспективі цю проблему має розв'язати Єдиний демографічний реєстр. Проте його створення передбачається не раніше кінця 2016 року¹⁶. Водночас аналіз наявних статистичних та аналітичних даних уже сьогодні дав змогу розробити міграційний профіль України, тобто документ, що містить всю можливу інформацію про міграційну ситуацію та міграційну політику в Україні, проблеми, що стоять перед державою у відповідній сфері. Його було підготовлено Державною міграційною службою за підтримки міжнародних організацій та із залученням українських та іноземних експертів¹⁷.

6. Якісні зміни чи формальне виконання «домашнього завдання»?

Попри певний прогрес у сфері регулювання міграційних процесів, виконання відповідних пунктів Плану дій з лібералізації візового режиму подекуди виглядало лише формальним. Найочевидніший приклад – План заходів з інтеграції мігрантів в українське суспільство, який практично не передбачав конкретної діяльності з реінтеграції мігрантів-повертанців, до чого закликав ЄС.

Проте найсерйозніші зауваження викликає ключовий серед прийнятих останніми роками документів, а саме, Концепція державної міграційної політики України. Вона мала б озброїти владу та громадськість чіткими орієнтирами в царині міграції, сформулювати стратегічні довгострокові цілі, тактичні короткотермінові завдання, вказати якими засобами, в які строки та за рахунок яких ресурсів вони мають бути досягнуті. Однак, Концепція, яку отримала Україна, скоріше нагадує зведений план заходів різних міністерств та відомств, ніж документ стратегічного характеру. В ній відсутня загальна ідея, немає визначення специфіки міграційної ситуації в Україні і обумовлених нею викликів, залишаються незрозумілими цілі, які держава передбачає досягти засобами міграційної політики.

¹⁵ Про затвердження Порядку підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 340 [Електронний ресурс]. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/340-2013-%D0%BF>

¹⁶ Офіційний сайт Державної міграційної служби України [Електронний ресурс]. - <http://dmsu.gov.ua/novyny/novyny-dms-ukrainy/1928-rozporoyadzhenniam-uryadu-vidileno-295-mln-grn-na-stvorennya-edinogo-derzhavnogo-demografichnogo-reestru>

¹⁷ Презентовано міграційний профіль України. Новини ДМС України [Електронний ресурс]. - <http://dmsu.gov.ua/novyny/novyny-dms-ukrainy/1842-provedeno-prezentatsiyu-migratsijnogo-profiluyu-ukrajini>

Немає в Концепції й зв'язку міграційної політики з іншими сферами діяльності держави, у т.ч. з тими, які мають ключове значення, а саме, стратегією соціально-економічного та демографічного розвитку.

Вади Концепції державної міграційної політики України було закладено уже самим процесом її підготовки. Документ, підписаний Президентом, був лише доопрацьованим Міністерством юстиції варіантом проекту, який неодноразово виносився в парламент і був ним відкинутий. До його підготовки вчені, експерти, представники громадськості не залучалися, широкого громадського обговорення не було. В результаті, замість того, щоб стати дороговказом для суспільства, Концепція іноді навпаки, сприяє його дезорієнтації. Наприклад, серед стратегічних напрямів реалізації міграційної політики знаходимо «створення сприятливих умов та механізмів для повернення в Україну громадян України, які постійно проживають на території інших держав». З цього випливає, що однозначно важлива теза про сприяння поверненню не стосується ні працівників-мігрантів, оскільки вони є громадянами України, які не проживають в зарубіжних державах постійно, а перебувають там тимчасово, ні «закордонних українців», тобто іноземців українського походження, які хоча й живуть в зарубіжних країнах постійно, проте не є громадянами України.

Досить суперечливим виявився також Закон України «Про єдиний демографічний реєстр». Замість прийняття розробленого Кабінетом Міністрів України акту, яким було б введено біометричні паспорти, необхідні для отримання від ЄС безвізового режиму, з ініціативи групи депутатів восени 2011 р. парламент схвалив законопроект, що передбачав введення понад десятка документів з біометричними електронними носіями, а також створення реєстру населення із значним обсягом інформації про особу. Проти нього виступили правозахисники, схвилювані можливостям надмірного збору та використання владою персональної інформації, негативною була реакція деяких церковних концесій. Проте, на думку багатьох експертів, не стільки зміст закону, скільки боротьба за величезне державне замовлення з виготовлення нових документів, що обіцяло надприбутки, вирішила його долю¹⁸. Закон було ветовано Президентом. Однак після незначних змін Верховна Рада прийняла закон і він набрав чинності з 1 січня 2013 р. Хоча центральним для його критиків є проблема захисту та використання персональних даних, не можна обминути наслідків для регулювання міграцій. Згідно Закону, впровадження біометричних паспортів передбачається лише після створення демографічного реєстру, на що, згідно розпорядження Кабінету Міністрів, знадобиться не менше трьох років. Враховуючи вартість його створення, тестування та практичного запуску, яка оцінюється в 700-800 тис. гривень, той факт, що станом на кінець 2013 р. роботи із формування реєстру фактично не розпочалися, а також потребу у додатковому часі для забезпечення новими паспортами значної частини подорожуючих, виконання чи не найважливішої умови Плану дій з лібералізації візового режиму триватиме навіть довше¹⁹.

Викликають застереження й результати інституційної реформи. Адже концентрація повноважень у сфері міграції, що мала б забезпечити комплексність та ефективність управління нею, так і не відбулася. Державна міграційна служба не займається найбільш масовим видом переміщень населення, яким є трудова міграція. Натомість на неї покладено функції реєстрації за місцем проживання в Україні та документування внутрішніми паспортами громадян України, що, очевидно, не має до міграції жодного стосунку. Разом з тим, з огляду на чисельність власного населення у порівнянні з іммігрантами, саме цей напрям роботи має бути центральним і найбільше забезпеченим ресурсами. Подібна ситуація і в Державній службі зайнятості, до повноважень якої віднесено регулювання трудової міграції. Адже вона виконує широкий спектр завдань у сфері працевлаштування в Україні, серед яких питання трудової міграції не виглядають особливо важливими.

¹⁸ *Дорош С.* Біометричні паспорти: кінця епопеї не видно [Електронний ресурс]. - http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2012/06/120531_biometric_passport_future_sd.shtml

¹⁹ *Сушко О.* «Демографічний реєстр» відсуває безвізовий режим з Євросоюзом на три роки // Дзеркало тижня. - 2013. - № 9. - 6 березня.

7. Міграційна політика в політичному дискурсі

Відсутність «провідного ідейного задуму», що слугує основою для прийняття рішень і вирішення конкретних завдань, яким би мала бути Концепція відповідно до теорії державного управління²⁰, віддзеркалює рівень (не)заангажованості міграційною тематикою українського політикуму. А вже донедавна міграція майже не помічалася політичними силами. Та й на сьогодні увага до міграційної проблематики мінімальна. Наприклад, в програмі Партії регіонів, тобто партії влади, вона знайшла висвітлення в розділі, присвяченому підтримці сім'ї. В ньому говориться: «велика кількість українських сімей розпалася внаслідок безробіття і економічної кризи 90-х років. Неповні сім'ї, діти без батьківського догляду залишились в Україні. Тому ми плануємо розгорнути цілеспрямовану діяльність з повернення українських «заробітчанин» на батьківщину. Возз'єднання сімей і збільшення числа робітників дасть змогу розв'язати в довгостроковій перспективі проблеми багатьох регіонів України»²¹. Безумовно, важливо, що найвпливовіша партія країни ставить за мету повернення трудових мігрантів на батьківщину. Разом з тим, досить дивно, що про це йдеться в контексті возз'єднання сімей, оскільки цілком очевидно, що вплив міграції на суспільство і розвиток держави значно ширший.

Об'єднана опозиція «За Батьківщину» у своїй програмі «Справедлива держава, чесна влада, гідне життя» висловила своє ставлення до міграції дещо детальніше. В документі говорилося, що «нова українська влада активно і послідовно створюватиме умови, за яких українські трудові мігранти могли би за власним бажанням повернутися додому. Поки ж вони працюють на чужині – ми захищатимемо їх права, будемо сприяти їхній легалізації в країнах перебування, створювати механізми для безпечного перерахування коштів їхнім родинам, гарантуємо уникнення подвійного оподаткування». Об'єднана опозиція цілком слушно звернула увагу на підвищення внутрішньої мобільності населення як регулятора міграційних процесів, пообіцяла реалізувати відповідну програму включно із створенням єдиного всеукраїнського ринку доступного житла²².

Нові парламентські партії також вважали за потрібне висловити своє ставлення до міграції. Під час передвиборчої кампанії партія «УДАР» виступала проти дискримінаційної норми закону про вибори, яка не дає українцям, працевлаштованим за кордоном, можливості голосувати за мажоритарних кандидатів. Заробітчанин обіцяли, що українська дипломатія враховуватиме інтереси діаспори, з нею радитимуться, кожен зарубіжний візит представників влади починатиметься із зустрічей з українцями²³.

Досить чітко ставлення до міграції окреслено в програмних документах ВО «Свобода». На кшталт право-радикальних європейських політичних сил, «Свобода» бачить в імміграції небезпеку, від якої необхідно захищати країну. Серед її програмних цілей – обмеження можливостей натуралізації іноземців в Україні, встановлення жорстких імміграційних законів, посилення захисту державного кордону і перекриття каналів нелегальної міграції²⁴. Разом з тим, ідучи до парламенту, «Свобода» набагато більше уваги приділяла проблемі трудової міграції з України. Партія виступає за масове повернення в Україну зарубіжних українців, вимагає здійснювати державний захист українців за кордоном усіма можливими засобами, а також створити українським заробітчанин умови для

²⁰ Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ.упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк(голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011.Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – 748 с. С. 312

²¹ Програма партії регіонів Партія регіонів – партія народу, стабільного розвитку, історичної перспективи [Електронний ресурс]. -

http://cdn.partyofregions.org.ua/uploads/document/file/4fe18a/4fe18a59c4ca42a829000001/program_party_of_regions.pdf

²² Справедлива держава, чесна влада, гідне життя. Програма Об'єднаної опозиції [Електронний ресурс]. - http://frontzmin.ua/mediafiles/pdf/ZA_prog.pdf

²³ Мільйонам українців за кордоном небайдужа доля України [Електронний ресурс]. - <http://klichko.org.ua/news/news/milyonam-ukrayintsiv-za-kordonom-nebayduzha-dolya-ukrayini>

²⁴ Програма ВО "Свобода" (чинна). Програма захисту українців [Електронний ресурс]. - http://www.svoboda.org.ua/pro_partiyu/prohrama/

повернення на Батьківщину. Зароблені ними гроші і майно, за умови їх вкладення у підприємницьку діяльність в Україні, держава має визнати інвестиціями, що не оподатковуються²⁵.

Саме завдяки опозиційним партіям активізувалася увага про питань міграції в парламенті. Так, у його складі виникли два профільні підкомітети (з питань міграційної політики, громадянства, статусу іноземців та осіб без громадянства, біженців та у зв'язках з українцями, які проживають за кордоном, Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин; з питань трудових мігрантів та національно-культурної співпраці Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції). За їх ініціативою були проведені присвячені трудовій міграції громадян за кордон парламентські слухання 3 липня 2013 р.²⁶, а також комітетські слухання 20 листопада 2013 р.

Однак не можна не визнати, що розуміння міграції та міграційної політики, які демонструють представники політичних кіл, як провладних, так і опозиційних, досить неглибоке. Воно здебільшого обмежується лише негативними оцінками, що використовуються для звинувачення в неефективності політики опонентів, і лише одним міграційним потоком, а саме, трудовою міграцією громадян за кордон. На противагу виїзду для працевлаштування за кордон висувуються вимоги забезпечення громадян робочими місцями, проте їх якість не враховується, як і нематеріальні фактори міграції.

Попри певне зростання уваги політиків до міграційних питань, вони не стали ні предметом міжпартійної боротьби, ні важливою для мобілізації електорату темою. На думку експертів, «прихильники різних поглядів воліють проголошувати монологи з цього приводу, а не брати участі у реальному діалозі»²⁷, що означає, що політична дискусія щодо основних цілей та напрямів міграційної політики в Україні практично відсутня. Одна з причин цього у тому, що як електорат мігранти для політичних партій нецікаві: по закордонному виборчому округу до Державного реєстру виборців внесено лише 460070 осіб (усього виборців понад 36 млн.)²⁸, тобто, щонайбільше, 15% українських мігрантів. Водночас, упродовж останніх десяти років брали участь у виборах за кордоном не більше 20-30 тис. громадян.

8. Міграційна політика та громадянське суспільство

Оскільки міграція перебуває на маргінесах політичних процесів, закономірно, що не внутрішньополітична ситуація, а значною мірою зовнішньополітичні, зокрема, євроінтеграційні міркування визначали напрямок розвитку міграційної політики України. Разом з тим, необхідно відмітити, що зростає і набирає силу новий чинник впливу на владу і політиків у напрямку удосконалення міграційної політики держави, а саме громадянське суспільство, передовсім організації, створені самими мігрантами, як за кордоном, так і в Україні.

Громадські об'єднання «заробітчани» виникли на фоні розгортання трудової міграції українців як форма їх самоорганізації, пройшли непростий шлях становлення і є на сьогодні цілком зрілими виразниками потреб та інтересів працівників-мігрантів. Вони змогли сформулювати вимоги, до яких прислухається суспільство, намагаються просувати їх в парламенті та на рівні охоплених особливо масовою міграцією регіонів. Водночас, поступово, хоча й менш активно, формуються громади мігрантів в Україні, як українців-повертанців, так і іммігрантів-іноземців, які створюють не лише національно-культурні, а й профспілкові об'єднання.

²⁵ Тягнибок О. ВО "Свобода" вимагає забезпечити пільгові умови повернення на Батьківщину всіх українських заробітчани [Електронний ресурс]. - <http://www.svoboda.org.ua/diyalnist/novyny/032410/>

²⁶ Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Українська трудова міграція: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" [Електронний ресурс]. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/680-18>

²⁷ Ціммер К. Як трудова міграція змінює Україну [Електронний ресурс]. - http://www.kievrus.com/index.php?action=razdel&razdel=11&subrazdel=5&art_id=7&lang=ukr

²⁸ Державний реєстр виборців. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - https://www.dr.gov.ua/portal/lcm_core.cm_index?option=ext_num_voters&pdt=1&pmn_id=127

Тиск громадянського суспільства здатен значно активізувати політиків, які приймають рішення, а співпраця з неурядовими організаціями – забезпечити змістовне наповнення законодавчих ініціатив у відповідності до потреб людей.

9. Розробка законопроекту про зовнішню трудову міграцію

Прикладом досить продуктивної співпраці громадських організацій мігрантів з державою є розробка законопроекту про зовнішню трудову міграцію. На сьогодні, попри те, що трудова міграція громадян за кордон є наймасовішим міграційним потоком, її регулювання фактично обмежується контролем за діяльністю ліцензованих посередників у працевлаштуванні за кордоном, послугами яких користується лише незначний контингент трудових мігрантів, а також підписанням нечисленних міждержавних угод про працевлаштування та соціальне забезпечення, ефективність яких загалом невисока. За таких умов у середовищі мігрантів поступово зріло усвідомлення необхідності законодавчого врегулювання їхнього статусу, правовідносин в процесі трудової міграції, визначення прав та обов'язків працевлаштованих за кордоном громадян. За посередництва Комісії у справах мігрантів Української греко-католицької церкви, яка активно підтримує як заробітчани за кордоном, так і їхні сім'ї в Україні, представниками мігрантських організацій було розроблено відповідний законопроект, ініційовано його широке обговорення. Завдяки цьому підготовку закону про зовнішню трудову міграцію було передбачено в затвердженому Урядом Плані заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики України. Відповідальне за це Міністерство соціальної політики запропонувало вкрай декларативний і неконкретний документ, що був підданий заслуженій критиці з боку громадськості. Для його доопрацювання було створено експертну групу, до складу якої, крім представників урядових структур, увійшли активісти неурядових організацій, передовсім об'єднань мігрантів, соціальних партнерів, науковці.

При опрацюванні законопроекту представники мігрантів наполягали, що законодавчого врегулювання потребують питання: соціального захисту трудових мігрантів; запобігання подвійному оподаткуванню; забезпечення виборчих прав громадян за кордоном; удосконалення роботи консульських установ України у сфері захисту прав мігрантів; заохочення повернення працівників-мігрантів на Батьківщину (наприклад, спеціальний режим митного оформлення особистого майна, звільнення від мита обладнання та інструментів, інших товарів виробничого призначення, що ввозяться мігрантами для започаткування власного бізнесу, спрощення процедури визнання документів про освіту, набуту за кордоном); підтримка реінтеграції мігрантів, які повертаються.

Результатом спільної роботи став набагато змістовніший законопроект, процедура узгодження якого заінтересованими міністерствами та відомствами, що передує передачі до парламенту, мала завершитися до кінця 2013 р. У разі прийняття, закон сприятиме усвідомленню суспільством необхідності активізації державної політики щодо трудової міграції громадян за кордон, забезпечить формальні підстави для подальшого удосконалення законодавства із урахуванням цього феномену.

10. Висновки та рекомендації

Таким чином, останніми роками розвиток міграційної політики України помітно прискорився. Однак позитивні зрушення, що відбулися, радше є реакцією на рекомендації європейських партнерів, ніж результатом розуміння владою місця міжнародної міграції в розвитку України, консолідації суспільства щодо розв'язання міграційних проблем. Вагомим зовнішнім їх чинником виявилось виконання Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС.

За таких умов призупинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС може означати, що тиск об'єднаної Європи, спрямований на прискорення модернізаційних перетворень в Україні, послабиться. Водночас усвідомлення владою необхідності міграційних реформ видається недостатнім,

щоб забезпечити поступальний розвиток державної політики в сфері міграції. Тому темпи і напрями удосконалення міграційної політики передовсім залежатимуть від активності громадянського суспільства, його вимог щодо формування адекватної сучасним умовам системи управління міграціями.

Як свідчить світовий досвід, активна міграційна політика, здатна сприяти розвиткові держави, має передовсім характеризуватися комплексністю, тобто єдністю погляду на всі міграційні потоки та стадії міграційного процесу, а також включенням міграційних питань в усі інші напрями політичної діяльності держави. Вона повинна формуватися прозоро, на підставі широкого суспільного діалогу, що тільки й може забезпечити громадську підтримку; базуватися на глибокому розумінні міграційної ситуації в країні, точній та достовірній міграційній статистиці та наукових дослідженнях; реалізовуватися на основі чітко скоординованої діяльності різних урядових структур, місцевої влади, соціальних партнерів, неурядових організацій.

Така політика, враховуючи демографічну ситуацію в Україні, має розглядатися як один із засобів протидії депопуляції, а відтак, бути спрямованою на: скорочення виїзду з України та сприяння поверненню мігрантів, які виїхали раніше; збільшення людських ресурсів держави шляхом заохочення імміграції з-за кордону, передовсім представників закордонного українства, інших близьких за культурою іноземців; створення умов для ефективного використання праці тимчасових працівників з-за кордону в інтересах української економіки; реінтеграцію повертанців та інтеграцію іммігрантів в українське суспільство; захист прав та свобод мігрантів, у .ч. вимушених, та запобігання незаконній міграції.

Передумовами досягнення цих цілей є: удосконалення законодавства, зокрема, прийняття закону України про зовнішню трудову міграцію; подальша реформа органів виконавчої влади у сфері міграції та забезпечення скоординованої діяльності різних відомств та органів влади різного рівня у сфері реалізації міграційної політики; розвиток співпраці з громадянським суспільством, передовсім асоціаціями мігрантів і в Україні, і за кордоном; розвиток міжнародного співробітництва; поглиблення наукових досліджень у сфері міграції та удосконалення міграційної статистики.

Скорочення еміграції вимагає: зростання реальної заробітної плати, як основного джерела доходів населення та важливого стимулу до трудової діяльності; посилення соціальної відповідальності роботодавців; врахування міграційного компоненту при розробці та впровадженні програм соціально-економічного розвитку окремих галузей, регіонів та країни в цілому; створення умов для ефективною та безпечною внутрішньої міграції як альтернативи зовнішній; сприяння тимчасовим, циркулярним міграціям громадян за кордон, як альтернативи переселенським міграціям.

Для посилення захисту прав та інтересів працівників-мігрантів за кордоном необхідно: активізувати переговори з країнами-реципієнтами української робочої сили щодо розширення легальних каналів працевлаштування українців на їх території, гарантій їхніх прав; підписати міждержавні угоди щодо соціального захисту та пенсійного забезпечення працівників-мігрантів, які б передбачали врахування сукупного страхового стажу, набутого на території України та країн працевлаштування; надавати мігрантам через дипломатичні представництва за кордоном, кол-центри та веб-сайти державних органів в Україні надійну інформацію щодо їхніх прав та обов'язків, налагодити систему правової та соціальної допомоги за кордоном тим мігрантам, які її потребують; підтримувати тісний зв'язок і взаємодію з організаціями мігрантів, надавати допомогу в налагодженні культурного життя та української освіти та виховання в громадах працівників-мігрантів за кордоном.

Сприяння поверненню та реінтеграції українських працівників-мігрантів на батьківщині мало б передбачати: допомогу реемігрантам у пошуку прийнятного місця роботи, забезпечення доступу до професійного навчання/ перепідготовки, бізнес-курсів для бажаючих започаткувати власну справу; розробку заохочувальних заходів для повернення українців у місця реалізації крупних інвестиційних проектів, впровадження яких вимагатиме залучення додаткової робочої сили; запровадження державної системи дешевого кредитування реемігрантів, які бажають відкрити власну справу; запровадження державних гарантій на валютні депозити заробітчач, вивчення можливості поширення

серед них спеціальних державних облігацій; зменшення мита на ввіз мігрантами інструментів та устаткування з метою започаткування власного бізнесу в Україні та встановлення податкових пільг для мігрантів, які повертаються та вкладають зароблені за кордоном кошти у власну справу; ініціювання переговорів з урядами країн-реципієнтів щодо розробки і впровадження на основі дольового фінансування спільних з Україною програм добровільного повернення мігрантів та їхньої реінтеграції на батьківщині; розробку додаткових навчальних програм для учнів та студентів, які повертаються з батьками на батьківщину, спрямованих на полегшення для них продовження навчання в Україні.

Для належного регулювання імміграції іноземців необхідно: спрощення процедури імміграції та натуралізації для закордонних українців, а також традиційних для України етнічних меншин; сприяння імміграції кваліфікованих працівників шляхом відмови від дозвільної системи працевлаштування в Україні іноземців, які є визнаними фахівцями і в роботі яких зацікавлені українські працедавці, а також випускників українських вишів, якщо вони працюватимуть за отриманою під час навчання спеціальністю; спрощення порядку тимчасового працевлаштування для виконання сезонних робіт та запровадження патентної системи для працевлаштування у фізичних осіб для громадян країн з безвізовим режимом в'їзду; розробка та втілення державних програм інтеграції біженців та іммігрантів; наполеглива протидія расизму і ксенофобії, особливо по відношенню до так званих «помітних» етнічних груп; врегулювання правового статусу тих нелегальних мігрантів, які прожили в Україні тривалий час, працюють, мають сім'ї, не вчиняли кримінальних дій.

ДОДАТОК 1: Зміст законодавчих нововведень

Правовий статус іноземців

У новому Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» міститься визначення ключових для міграційної сфери понять, наприклад, незаконного мігранта. Вкрай важливо, що згідно з Законом, іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх основних прав і свобод людини. Гуманізації ставлення до незаконних мігрантів сприяє й норма, відповідно до якої, якщо вони не були видворені з України через незалежні від них обставини (відсутність документів, транспортного сполучення тощо), то вважаються такими, що тимчасово на законних підставах перебувають в країні. Одним з нововведень є й положення про добровільне повернення іноземців-порушників, як альтернативу примусовому. На термін, необхідний для повернення, проте не більше, ніж на 60 днів, незаконному мігрантові, який погоджується добровільно залишити територію України, видається довідка на тимчасове перебування. Важливо, що Закон регулює питання щодо видачі іноземцям та особам без громадянства посвідки на проживання в Україні, яке раніше регулювалося в основному підзаконними актами (що суперечило Конституції, оскільки міграційні питання мають, за Основним законом, регулюватися законами), багато з яких були ще спадщиною СРСР.

Поряд із гарантіями прав іноземців, у т.ч. незаконних мігрантів, Закон передбачає посилення контролю за їх в'їздом та перебуванням в країні. Зокрема, у ньому міститься перелік підстав для відмови у наданні візи на в'їзд до України, а також вказано, що однією з умов прибуття іноземця є наявність у нього достатнього фінансового забезпечення, що має бути документально підтверджено. Максимальний строк перебування незаконних мігрантів, які підлягають примусовому видворенню, у спеціальних пунктах тримання, продовжено до 12 місяців. Порушники зобов'язані відшкодувати витрати, пов'язані з їх видворенням. У подальшому їм забороняється в'їзд в Україну на термін до 3 років.

Політика щодо біженців

Головна новела закону «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту», як впливає уже з його назви, полягає у запровадженні, крім так званого конвенційного (тобто, відповідного до Женевської конвенції 1951 р. про статус біженців) ще двох форм захисту: додаткового, яким можуть користуватися особи, які не підпадають під дію Конвенції, відповідно до якої захист надається лише у разі переслідувань на основі етнічної, громадянської, релігійної чи соціальної належності або політичних поглядів, проте потребують міжнародного захисту внаслідок загрози смертної кари чи тортур; а також тимчасового, що може надаватися у разі масового прибуття в Україну мешканців сусідніх країн, які вимушено покинули місця постійного проживання внаслідок зовнішньої агресії, громадянської війни, природних чи техногенних катастроф тощо. Прописана в законі процедура надання додаткових форм захисту така сама, як і конвенційного. Вид захисту визначається лише при прийнятті рішення за клопотанням шукача притулку.

Демографічний реєстр

Закон «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» важливий для міграційної політики передовсім тим, що передбачає запровадження документів для виїзду за кордон з електронним носієм біометричної інформації, що є на сьогодні обов'язковим міжнародним стандартом, і тим самим покращує умови для закордонних подорожей громадян України. Крім того, створення відповідно до закону реєстру населення сприятиме більш точному облікові міграційних переміщень і, відповідно, прийняттю краще обґрунтованих політичних рішень у сфері міграції. Оскільки в реєстрі міститиметься вся інформація про ідентифікаційні документи, що видаються в Україні, це унеможливить їх підробку чи «дублювання», використання «втрачених» документів, або документів, строк дії яких припинено,

створить умови для більш дієвої протидії нелегальній міграції. Цій же меті слугуватиме передбачене законом об'єднання в єдиному реєстрі відомчих даних щодо іноземців, які збираються МЗС (видача віз), Державною прикордонною службою (перетин кордону), органами міграційної служби (реєстрація, порушення правил перебування).

Питання трудової міграції

Принципові норми щодо регулювання трудової міграції містить Закон України «Про зайнятість населення». Вперше в українському законодавстві в Законі надано визначення трудової міграції як переміщення особи, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальної одиниці з метою виконання або пошуку роботи. Законом закріплено право громадян на трудову діяльність за кордоном, не заборонену законодавством України та держави перебування. В ньому зазначено, що права громадян України, які працюють за кордоном, захищаються законодавством України та держави перебування, якщо інше не передбачено міжнародними договорами. Громадяни у період трудової діяльності за кордоном мають право добровільно брати участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні. Відповідно до закону, діяльність суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, підлягає ліцензуванню.

Разом з тим, в документі підкреслюється, що одним із основних напрямів державної політики у сфері зайнятості населення є захист внутрішнього ринку праці шляхом регулювання залучення до роботи іноземних працівників. Якщо іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також яким надано статус біженця в Україні, мають право працювати на підставах і в порядку, встановлених для громадян України, то інші категорії іноземці можуть бути працевлаштовані лише за наявності виданого державною службою зайнятості дозволу. Порушення цієї вимоги передбачає накладення на працедавця адміністративної відповідальності.

Таким чином, в законі визначено два головні напрями регулювання трудової міграції: захист прав та інтересів громадян України, працевлаштованих за кордоном; регулювання працевлаштування іноземців в Україні у відповідності до потреб національного ринку праці.

Виконання цих завдань покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції. Його повноваження, у т.ч. в сфері міграції, прописані в законі, що є вкрай важливою новелою, оскільки до прийняття нового законодавства про зайнятість спеціалізований орган виконавчої влади в сфері регулювання трудової міграції був відсутній.

Навіть короткий огляд кількох нових законів свідчить, що в останні роки в міграційному законодавстві відбувся очевидний прорив. Воно було конкретизовано, його відповідність міжнародним стандартам, зокрема щодо захисту прав людини, посилена.

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Місія

Вироблення альтернативного погляду на ключові проблеми суспільного та економічного розвитку України

Цілі

Надавати висококваліфіковану експертну оцінку в сфері економіки та економічної політики.

Бути реальним чинником формування громадської думки шляхом організації публічного діалогу.

Сприяти розвитку економічних та суспільних наук та стимулювати розвиток дослідницької спільноти в Україні.

Публікації

Місячний економічний моніторинг України (МЕМУ) з додатком

МЕМУ містить місячний огляд і короткий аналіз ключових заходів економічної політики та статистичних даних, які були оприлюднені протягом попереднього місяця. Додаток до МЕМУ містить розширеним аналіз однієї важливої події в українській економіці. Інститут випускає 12 випусків МЕМУ на рік, які доступні на умовах передплати.

Макроекономічний прогноз України

Макроекономічний прогноз України включає прогноз ВВП та його компонентів, фіскальних індикаторів, платіжного балансу, інфляції, обмінного курсу на поточний та наступні роки. Випускається 12 випусків на рік – 4 квартальні випуски та 8 оновлень з короткими коментарями, – які доступні на умовах передплати.

Моніторинг інфраструктури України (МІУ)

МІУ є щорічним звітом, який містить дані про стан реструктуризації шести секторів інфраструктури в Україні. Інформацію представлено у стандартизований спосіб, який дозволяє порівнювати зміни у відповідних галузях. Розглянуті показники є якісними та розділяються на три загальні категорії: (1) комерціалізація, (2) тарифна реформа, (3) регуляторний та інституційний розвиток. Двадцять один індикатор дозволяють проводити економічний та стратегічний аналіз на різних рівнях узагальнення. У вільному доступі.

Економічні Підсумки для України

Економічні підсумки містить огляд і короткий аналіз ключових економічних показників та заходів економічної політики року. Публікується в січні, використовуючи наявні дані та річні оцінки, та оновлюється у травні, коли оприлюднюється переважна більшість даних щодо минулого року. Публікація доступна на основі передплати.

Дослідження ділової активності

Дослідження ділової активності складаються з двох окремих опитувань. Перше дослідження – промисловість – здійснюється на основі опитування керівників підприємств переробної промисловості. Друге – банки – основане на опитуванні керівників банків. Щороку публікується чотири випуски Досліджень ділової активності для кожного з секторів, які доступні на умовах передплати.

Консультативні роботи

Консультативні роботи є спільним продуктом Німецької консультативної групи з питань економічних реформ в Україні та ІЕД, метою якого є надання рекомендацій щодо економічної політики для українських політиків. Рекомендації розробляються на основі детального аналізу ситуації в Україні, сучасної економічної теорії та найкращих міжнародних прикладів. Роботи доступні для політиків та – через певний час – для громадськості.

КОНТАКТИ:

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01030 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.com.ua>

Голова Правління

Ігор Бураковський
burakovsky@ier.kiev.ua

Виконавчий директор

Оксана Кузяків
kuziakiv@ier.kiev.ua

Директор з наукової роботи

Вероніка Мовчан
movchan@ier.kiev.ua

Центр економічних досліджень

Олександра Бетлій
betliy@ier.kiev.ua

Віталій Кравчук
kravchuk@ier.kiev.ua

Дмитро Науменко
naumenko@ier.kiev.ua

Ірина Коссе
kosse@ier.kiev.ua

Катерина Пількевич
pilkevich@ier.kiev.ua

Артур Ковальчук
kovalchuk@ier.kiev.ua

Галько Світлана Василівна
galko@ier.kiev.ua

Костянтин Кравчук
k.kravchuk@ier.kiev.ua

Центр досліджень сільського господарства

Олег Нів'євський
nivyevskiy@ier.kiev.ua

Юлія Огаренко
ogarenko@ier.kiev.ua

Центр досліджень сучасного суспільства

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Інна Ченаш
chenash@ier.keiv.ua